

UCHWAŁA NR XLIII/ **631** /2022
RADY MIASTA ZAMOŚĆ

z dnia 28 marca 2022 r.

w sprawie przyjęcia „Samorządowego programu działań na rzecz osób niepełnosprawnych Miasta Zamość na lata 2022-2026”

Na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 5) ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. samorządzie powiatowym (t.j. Dz. U. 2022r. poz. 528) art. 35a ust 1 pkt 1) ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. 2021 r. poz. 573 ze zm.) Rada Miasta Zamość uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Samorządowy program działań na rzecz osób niepełnosprawnych Miasta Zamość na lata 2022-2026” o treści stanowiącej Załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Zamość.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

PRZEWODNICZĄCY
RADY MIASTA ZAMOŚĆ

Piotr Błażewicz

DYREKTOR

Halina Rycak

ADWOKAT

Wioletta Bojar-Maschewicz

UZASADNIENIE

Na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U.2021 poz. 573 ze zm.) art. 35a ust. 1 pkt. 1) jednym z zadań powiatu jest opracowywanie i realizacja, zgodnych z powiatową strategią rozwiązywania problemów społecznych, powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie: rehabilitacji społecznej, rehabilitacji zawodowej i zatrudniania, przestrzegania praw osób niepełnosprawnych.

Podjęte działania związane z opracowaniem nowego Programu spowodowane było zakończeniem okresu obowiązywania dotychczasowego „Samorządowego programu działań na rzecz osób niepełnosprawnych dla Miasta Zamość na lata 2018-2021”.

Główne cele zawarte w „Samorządowym programie działań na rzecz osób niepełnosprawnych Miasta Zamość na lata 2022-2026” są zgodne ze „Strategią na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030” oraz stanowią uszczegółowienie i są jednym z narzędzi realizacji „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Zamość na lata 2021-2030”. Program i zakres działań określony w harmonogramie został opracowany we współpracy z poszczególnymi Wydziałami Urzędu Miasta, jednostkami organizacyjnymi Miasta oraz organizacjami pozarządowymi i instytucjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych. Projekt uchwały został pozytywnie zaopiniowany przez Powiatową Społeczną Radę do Spraw Osób Niepełnosprawnych.

DYREKTOR

Halina Rydzek

Załącznik do
Uchwały Nr XLIII/631.../2022
Rady Miasta Zamość
z dnia 28 marca 2022 r.

SAMORZĄDOWY PROGRAM DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH MIASTA ZAMOŚĆ NA LATA 2022-2026

AKCEPTUJĘ:

PREZYDENT MIASTA

Andrzej Wnuk

Spis treści

Wstęp.....	3
I. Podsumowanie programu 2018-2021.....	4
II. Struktura programu 2022-2026.....	9
III. Obszary programu.....	10
IV. Zadania do realizacji/harmonogram 2022-2026.....	19
Wykaz skrótów.....	26

WSTĘP

Zgodnie z Konwencją o prawach osób niepełnosprawnych pojęcie „osoby niepełnosprawne” (art. 1) obejmuje osoby, które mają długotrwale naruszoną sprawność fizyczną, umysłową, intelektualną lub w zakresie zmysłów co może, w oddziaływaniu z różnymi barierami, utrudniać im pełny i skuteczny udział w życiu społecznym, na zasadzie równości z innymi osobami. Niepełnosprawność jest zjawiskiem niejednorodnym, wymagającym wieloaspektowego systemu wsparcia i zindywidualizowanego podejścia. Niepełnosprawności zazwyczaj nie można usunąć, natomiast jej skutki można w znacznym stopniu ograniczyć. Nowoczesne rozumienie rehabilitacji osób niepełnosprawnych zakłada jak najpełniejszą współpracę pomiędzy instytucjami i grupami odpowiedzialnymi za wielopłaszczyznowy proces rehabilitacji.

Niepełnosprawność jest nie tylko rezultatem uszkodzenia ciała lub choroby, ale także wynikiem barier społecznych, fizycznych i ekonomicznych, które osoby niepełnosprawne napotykać w swoim środowisku. Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 573 ze zm.) definiuje uczestnictwo

w życiu społecznym jako możliwość pełnienia ról społecznych oraz pokonywania barier, w szczególności psychologicznych, architektonicznych, urbanistycznych, transportowych i w komunikowaniu się. Dostępność to jeden z podstawowych warunków uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społecznym i zawodowym. Stanowi ona o możliwości wykonywania ról społecznych i prowadzenia niezależnego życia.

Konieczność realizacji samorządowego programu działań na rzecz osób niepełnosprawnych wynika z:

- obowiązku realizacji zadań własnych powiatu, tj. opracowywanie i realizacja, zgodnych z powiatową strategią dotyczącą rozwiązywania problemów społecznych, powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie: rehabilitacji społecznej, rehabilitacji zawodowej i zatrudnienia, przestrzegania praw osób niepełnosprawnych (art. 35a ust. 1 pkt 1 ustawy o rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 573ze zm.),
- realizacji Celu strategicznego 2 określonego w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Zamość na lata 2021-2030: „Wsparcie osób z niepełnosprawnościami oraz poprawa warunków życia i funkcjonowania w przestrzeni publicznej”,
- potrzeby aplikowania o środki finansowe ze źródeł zewnętrznych. Program stwarza możliwość realizacji projektów na rzecz osób z niepełnosprawnościami i pozyskiwania środków finansowych przeznaczonych m.in. na realizację programów rządowych, Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Funduszu Solidarnościowego, środków Unii Europejskiej.

Program stanowi kontynuację Programu realizowanego w latach 2018-2021, jest adresowany przede wszystkim do mieszkańców Miasta Zamość oraz do instytucji i organizacji działających w obszarze polityki społecznej. Podejmowane działania będą nastawione na wzrost aktywności osób niepełnosprawnych w życiu społecznym i zawodowym, a także na przeciwdziałanie dyskryminacji osób niepełnosprawnych i zjawisku ich wykluczenia społecznego.

I. Podsumowanie „Samorządowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych Miasta Zamość na lata 2018-2021”.

Celem głównym Samorządowego programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych Miasta Zamość na lata 2018-2021 było: „Zwiększenie udziału osób niepełnosprawnych w życiu społecznym, zawodowym i publicznym poprzez zapewnienie warunków sprzyjających włączeniu społecznemu osób niepełnosprawnych w Zamościu”. Cztery cele szczegółowe wyznaczały kierunki działań: Cel 1. Dostosowanie i rozwój lokalnych zasobów instytucjonalnych oraz środowiskowych, a także infrastruktury miejskiej do potrzeb osób niepełnosprawnych. Cel 2. Zapewnienie kompleksowego i zintegrowanego systemu wspierania osób niepełnosprawnych. Cel 3. Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych bezrobotnych i poszukujących pracy, łagodzenie negatywnych społecznie skutków pozostawania bez pracy. Cel 4. Działania na rzecz zwiększenia świadomości zmiany postaw wobec problematyki niepełnosprawności.

Wyżej wymienione cele realizowane były poprzez 7 głównych zadań: 1. Dążenie do zapewnienia środowiska wolnego od barier w przestrzeni publicznej i miejscu zamieszkania osoby z niepełnosprawnością. 2. Tworzenie i rozwijanie infrastruktury miejskiej z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnością i ich rodzin. 3. Rozwój różnorodnych form wsparcia. 4. System wspomagający prawidłowy rozwój dzieci, młodzieży i osób dorosłych. 5. Wielowymiarowe wsparcie osób niepełnosprawnych na rynku pracy. 6. Wspieranie rozwoju ekonomii społecznej. 7. Wspieranie integracji.

Poniżej przedstawione zostały zbiorczo informacje na temat zrealizowanych w latach 2018-2021 projektów. Dane pochodzą z rocznych sprawozdań realizacji ustalonego harmonogramu programu.

CEL SZCZEGÓŁOWY 1. Dostosowanie i rozwój lokalnych zasobów instytucjonalnych oraz środowiskowych, a także infrastruktury miejskiej do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Zadanie 1. Dążenie do zapewnienia środowiska wolnego od barier w przestrzeni publicznej i miejscu zamieszkania osoby z niepełnosprawnością.

Realizacja projektów z zakresu likwidacji barier architektonicznych

Zrealizowano 22 projekty dotyczące likwidacji barier architektonicznych w placówkach edukacyjnych, urzędach i jednostkach podległych, jednostkach systemu pomocy społecznej oraz systemu pieczy zastępczej oraz 7 inwestycji w ramach likwidacji barier technicznych i w komunikowaniu się. Zrealizowano m.in. 7 projektów dotyczących likwidacji barier w pomieszczeniach sanitarno-higienicznych (SP Nr 4, ZSP Nr 4 z OI, SP Nr 2, II LO, BM Nr 1, PUP, MCPR), 6 projektów budowy windy (SP Nr 4, ZSP Nr 4 z OI, SOSW, PM Nr 13 z OI, UMZ Partyzantów 10, Dom Dziecka ul. Wyszyńskiego 2A), montaż dwóch platform przy-schodowych w budynku CIS oraz jednej w budynku UMZ. Dokonano adaptacji sali widowiskowej ZDK, lokalu filii bibliotecznej ul. Prusa 2. Oznaczenia ciągów komunikacyjnych wykonano w ZSP Nr 4 z OI, II LO.

Likwidacja barier architektonicznych w miejscu zamieszkania osoby niepełnosprawnej zrealizowana została u 64 wnioskodawców/mieszkańców Zamościa. Dostosowano 48 pomieszczeń higieniczno-sanitarnych, wybudowano 3 podjazdy, zakupiono 11 schodolazów, przystosowano 1 mieszkanie wraz z łazienką do montażu podnośnika sufitowego oraz zrealizowano zakup i montaż 1 platformy przyschodowej.

W ramach „Likwidacji barier technicznych i w komunikowaniu się” dofinansowano zakup m.in. łóżek ortopedycznych, podnośników wannowych, uchwytów łazienkowych, rowerów

trójkolowych, sprzętu komputerowego, komunikatorów, sprzętu do komunikacji za pomocą wzroku, skorzystało 95 wnioskodawców.

Projekty z zakresu likwidacji barier w przestrzeni publicznej realizowane były przez Zarząd Dróg Grodzkich. Na przestrzeni lat 2018-2021 zrealizowano łącznie 117 przedsięwzięć polegających na montażu płyt integracyjnych przed przejściami dla pieszych, obniżaniu krawężników i chodników przy przejściach dla pieszych, przebudowy zatok autobusowych montaż nowych wiat przystankowych oraz modernizacji chodników.

W wyniku likwidacji barier transportowych Miejski Zakład Komunikacji zakupił 19 autobusów niskopodłogowych. Natomiast w celu zapewnienia dowozu dzieci i młodzieży do placówek oświatowych oraz dorosłych osób niepełnosprawnych do placówek dziennego pobytu Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym Krok za Krokiem zakupiło łącznie 4 autobusy, Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną 2 autobusy, Parafia Rzymskokatolicka pw. Św. Michała Archanioła 1 mikrobus.

Zadanie 2. Tworzenie i rozwijanie infrastruktury miejskiej z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnością i ich rodzin.

Dokonano modernizacji 11 placówek: Centrum Aktywizacji Społecznej (KzK), SOSW, trzy warsztaty terapii zajęciowej, Dom Dziecka, SP Nr 10 z OI, dwa budynki PSONI, PM Nr 7 z OI, PM Nr 13 z OI.

CEL SZCZEGÓŁOWY 2. Zapewnienie kompleksowego i zintegrowanego systemu wspierania osób niepełnosprawnych.

Zadanie 1. Rozwój różnorodnych form wsparcia.

Aktywizacja zawodowa i społeczna realizowana jest m.in. poprzez uczestnictwo osób niepełnosprawnych w warsztatach terapii zajęciowej. W Zamościu funkcjonują trzy warsztaty terapii zajęciowej. W latach 2018 – 2019 w warsztatach przebywało 127 uczestników. W latach 2020 - 2021 Stowarzyszenie Krok za Krokiem zwiększyło liczbę uczestników o 20 osób. Od 2021 roku warsztaty zapewniają łącznie 147 miejsc.

Dostęp do informacji poprzez poradnictwo, kampanie informacyjne, rozpowszechnianie informacji za pośrednictwem mediów jest istotną formą zapobiegania wykluczeniu społecznemu. Tego rodzaju wsparcie świadczone było przez: PPP Nr 1 w formie specjalistycznych porad, konsultacji i informacji, diagnozy psychologiczno-pedagogicznej i logopedycznej, SOSW w formie poradnictwa w szkołach i przedszkolu dla uczniów i rodziców, MCPR – specjalistyczne poradnictwo rodzinne, UMZ – 3 punkty nieodpłatnej pomocy prawnej, PSD – cykliczne spotkania dla członków stowarzyszenia organizowane w budynku Książnicy Zamojskiej.

Wsparcie finansowe

W latach 2018-2021 ze świadczeń pomocy społecznej korzystało co roku średnio 775 osób, ze środków PFRON 777 osób.

W 2020 roku uruchomiony został Program PFRON "Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanych w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych wywołanych chorobami zakaźnymi" - Moduł III. Osoby niepełnosprawne, które ze względu na stan epidemii nie mogły korzystać z rehabilitacji w placówkach dziennego pobytu w SOSW, OREW, WTZ

oraz placówkach realizujących programy PFRON (SPDN Krok za Krokiem i PSONI) otrzymały wsparcie finansowe (209 osób, wypłacono 459.500,00 zł).

Usługi opiekuńcze

MCPR we współpracy z PCK co roku realizowało: usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze świadczone w miejscu zamieszkania, w tym: usługi opiekuńcze świadczone osobom z zaburzeniami psychicznymi, skorzystało 597 osób.

Od 2019 roku istnieje możliwość realizacji nowej formy wsparcia tj. programu pn. „Opieka wytchnieniowa” adresowanego do członków rodzin i opiekunów osób niepełnosprawnych poprzez możliwość uzyskania doraźnej, czasowej pomocy w formie usług opiekuńczych. Miasto Zamość przystąpiło do realizacji programu. Opieka wytchnieniowa prowadzona była w formie specjalistycznego poradnictwa w zakresie pielęgnacji, rehabilitacji, dietetyki, poradnictwa logopedycznego, psychologicznego, terapeutycznego oraz w formie pobytu dziennego w miejscu zamieszkania osoby niepełnosprawnej, skorzystało 201 osób.

W 2019 i 2021 roku KzK realizowało usługi „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością, w tym okresie skorzystało 270 osób. Program Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej realizowany był również przez Miasto Zamość, w 2020 roku skorzystało 81 osób, w 2021 roku 105 osób.

Zadanie 2. System wspomagający prawidłowy rozwój dzieci młodzieży i osób dorosłych

Działania wspomagające prawidłowy rozwój dzieci i młodzieży realizowane były przez Wiodący Ośrodek Koordynacyjno-Rehabilitacyjno-Opiekuńczy, Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną oraz liczne placówki edukacyjne i stowarzyszenia.

Wiodący Ośrodek Koordynacyjno-Rehabilitacyjno-Opiekuńczy w SOSW: udzielał rodzicom informacji dotyczących problemów rozwojowych / wskazywał jednostki udzielające specjalistycznej pomocy dzieciom, / organizował spotkania zespołów z rodzicami / dokonywał analizy sytuacji dzieci, określał potrzeby i zakres wsparcia specjalistycznego oraz oceniał postępy dziecka, / organizował zajęcia wczesnego wspomagania rozwoju dziecka z pedagogiem, psychologiem, terapeutą SI, logopedą, fizjoterapeutą / koordynował korzystanie z usług specjalistów na terenie miasta Zamość / prowadził akcje informacyjne za pośrednictwem: strony internetowej, ulotek, plakatów przekazanych do jednostek NZOZ, żłobka, przedszkoli miejskich.

Pracownicy Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej Nr 1: sporządzali specjalistyczne, kompleksowe diagnozy psychologiczne / pedagogiczne i logopedyczne, wydawali opinie i orzeczenia / kierowali do kształcenia specjalnego adekwatnie do zdiagnozowanych specjalnych potrzeb edukacyjnych/ wydawali zalecenia i wskazania do pracy z dziećmi niepełnosprawnymi / udzielali porad po badaniach.

Zgodnie z zapotrzebowaniem placówki edukacyjne organizowały zajęcia rewalidacyjne. Co roku z zajęć rewalidacyjnych korzystało od 254 do 476 uczniów. Na terenie różnych placówek rozwijana była współpraca międzynarodowa polegająca na wymianie uczniowskiej, tworzeniu/podtrzymywaniu partnerstw (KzK, SP Nr 8, SP Nr 10 z OI, ZSP Nr 4 z OI, PM Nr 7 z OI).

Szkolenia są jedną z istotnych form wspomagania prawidłowego rozwoju dzieci i młodzieży oraz wsparcia dorosłych. Realizowane były przez liczne placówki edukacyjne, stowarzyszenia, PUP i MCPR. Adresowane były do rodziców dzieci objętych wczesnym wspomaganiem

rozwoju, uczniów, nauczycieli oraz kadry zaangażowanej w pracę z osobami niepełnosprawnymi.

CEL SZCZEGÓŁOWY 3. Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych bezrobotnych i poszukujących pracy, łagodzenie negatywnych społecznie skutków pozostawania bez pracy.

Zadanie 1. Wielowymiarowe wsparcie osób niepełnosprawnych na rynku pracy.

- 1) Realizacja usług i instrumentów rynku pracy:
podjęcie pracy na miejscach pracy refundowanych ze środków FP, podjęcie pracy na miejscach pracy refundowanych ze środków PFRON, jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej, prace interwencyjne, bon na zasiedlenie, rozpoczęcie szkolenia, rozpoczęcie stażu, rozpoczęcie prac społecznie użytecznych
(2018) 41 osób, (2019) 51 osób, (2020) 28 osób, (2021) 34 osoby,
- 2) Poradnictwo zawodowe
Realizowane przez PUP i PPP Nr 1. Skorzystało 309 osób.
- 3) Organizacja staży pracy
(2018) 17 realizowane przez KzK, PUP, KZ
(2019) 17 osób (KzK, PUP)
(2020-2021) 20 osób (PUP)

Zadanie 2. Wspieranie rozwoju ekonomii społecznej.

(2018, 2020, 2021) 3 umowy, (CIS, Fundacja Heros, Porozumienie zawarte pomiędzy PUP, MCPR, Stowarzyszenie Nowa Szansa, Spółdzielnia Socjalna „Jagienka”, Centrum Wolontariatu), (2019) 8 umów.

CEL SZCZEGÓŁOWY 4. Działania na rzecz zwiększenia świadomości i zmiany postaw wobec problematyki niepełnosprawności.

Zadanie 1. Wspieranie integracji

Zorganizowano liczne przedsięwzięcia kulturalne, artystyczne i sportowe (wystawy, koncerty, konkursy, turnieje, prelekcje, kampanie) realizowane przez: Książnicę Zamojską, ZDK, OSiR, WKiS, liczne szkoły i przedszkola oraz bursy, MDK, stowarzyszenia: PSONI, Wszyscy Razem, KzK, PSD np.:

- akcje charytatywne np. „Gramy dla Diany” działania podejmowane w ramach szkolnych klubów Wolontariusza,

- imprezy patriotyczne z okazji obchodów świąt państwowych i rocznic patriotycznych organizowane w przestrzeni miejskiej przez WKiS,

- sportowe np. Mistrzostwa Polski w Boccia (KzK), organizacja biegu „Krok za Krokiem”(OSiR),

- artystyczne np. Wojewódzki Konkurs Twórczości „Zawsze niech będzie...”, Regionalne Prezentacje Artystyczne Osób Niepełnosprawnych ”Co nam w duszy gra” (Wszyscy Razem). CKF „Stylowy” we współpracy z Fundacją Pomoc Autyzm, w swoim repertuarze zapewnia seanse filmowe przyjazne sensorycznie.

Ze względu na pandemię (2020-2021) wiele przedsięwzięć zorganizowano on-line, za pomocą środków masowego przekazu, portali społecznościowych dostępnych dla wszystkich zainteresowanych odbiorców.

Kampanie społeczne organizowane na terenie Miasta:

Kilometry Dobra (PSONI), Europejski Dzień Przeciwdziałania Dyskryminacji (KzK), Światowy Dzień Mózgowego Porażenia Dziecięcego (KzK), Światowy Dzień Wcześniaka (KzK), Światowy Dzień Zespołu Downa (SOSW), Światowy Dzień Osób z Autyzmem (SOSW), Międzynarodowy Dzień Osób z Niepełnosprawnościami (KzK), Cała Polska Czyta Dzieciom, Miesiąc AAC, (KzK, SOSW), Światowy Dzień Zdrowia Psychicznego, Obchody Światowego Dnia Wolontariusza (SOSW).

Realizacja projektów z zakresu rehabilitacji społecznej i zdrowotnej osób niepełnosprawnych: "Indywidualny instruktaż aktywności jako element modelowego systemu wsparcia"-indywidualne zajęcia z asystentem dostępności (KzK), "spotkajmy się w magii teatru" – warsztaty teatroterapii dla osób z autyzmem i ich opiekunów (Stowarzyszenie Abrakadabra), "Aktywne rodziny- aktywne dzieci" - szkolenia z psychiatrą dziecięcym, dietetykiem klinicznym oraz piknik rodzinny (PSONI), "Powrót do zdrowia powrót do życia" zabiegi drenażu limfatycznego dla osób dotkniętych chorobą nowotworową raka piersi w wieku 40-70 lat, działania promujące zdrowy styl życia (Amazonki).

Realizacja programu w dużej mierze uzależniona była od możliwości pozyskania środków finansowych. Większość zaplanowanych działań została zrealizowana.

Porównując liczbę realizatorów, którzy zgłosili w 2018 roku projekty działań do „Harmonogramu samorządowego programu działań na rzecz osób niepełnosprawnych Miasta Zamość na lata 2018-2021” do liczby realizatorów, którzy wykonali zaplanowane działania można uznać wykonanie realizacji programu przewidzianego na lata 2018-2021 na poziomie 91% (62/68).

Zliczając wszystkich realizatorów, którzy zaplanowali i wykonali swoje zadania oraz tych, którzy nie planowali działań na etapie tworzenia harmonogramu, ale zrealizowali różne projekty, wykonanie programu kształtuje się na poziomie 140% (87/62).

II. STRUKTURA PROGRAMU

1. **Cel:** Zwiększenie udziału osób z niepełnosprawnościami we wszystkich sferach życia.
2. **Adresaci programu:** Mieszkańcy Zamościa z niepełnosprawnością i ich rodziny.
3. **Obszary programu:** Rehabilitacja społeczna, rehabilitacja zawodowa, przestrzeganie praw osób niepełnosprawnych.
4. **Finansowanie programu:** Środki z budżetu miasta i/lub źródeł zewnętrznych
5. **Sposób realizacji:** Program będzie realizowany przy współpracy lokalnego samorządu, instytucji i organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów zajmujących się działalnością na rzecz osób z niepełnosprawnością. Finansowanie programu będzie odbywać się w ramach budżetu Miasta Zamość oraz środków pozabudżetowych pozyskiwanych ze źródeł zewnętrznych. Znaczącą rolę we wdrażaniu programu pełnią organizacje pozarządowe, które zrzeszają osoby z niepełnosprawnością i ich opiekunów oraz organizacje specjalizujące się w świadczeniu usług społecznych i realizacji zadań z zakresu wspierania osób z niepełnosprawnością w różnych sferach życia.
6. **Sprawozdawczość i ewaluacja:** Podmioty realizujące program proszone będą o przekazanie informacji o projektach zrealizowanych na rzecz osób z niepełnosprawnościami, w terminie do 31 stycznia za rok poprzedni. Pozyskane informacje zostaną opisane w formie tabelarycznej, podsumowane i ocenione. Ocena dokonywana będzie poprzez porównanie uzyskanych danych liczbowych za dany okres sprawozdawczy ze stanem sprzed rozpoczęcia realizacji programu lub ze stanem na koniec poprzedniego okresu sprawozdawczego.

Sprawozdanie z realizacji Programu co roku będzie ocenione przez Powiatową Społeczną Radę ds. Osób Niepełnosprawnych i zamieszczone na stronie internetowej MCPR. Program ma charakter otwarty, co oznacza, że może być uzupełniany o nowe zadania.

III.OBSZARY PROGRAMU

W ramach programu zaplanowano realizację zadań z zakresu rehabilitacji społecznej i przestrzegania praw osób niepełnosprawnych (I Obszar programu) oraz z zakresu rehabilitacji zawodowej (II. Obszar programu). Zadania do realizacji pogrupowano wokół czterech kierunków działań służących realizacji celu strategicznego 2 określonego w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Zamość na lata 2021-2030. Zadania z obszaru rehabilitacji społecznej i przestrzegania praw osób niepełnosprawnych zaplanowane do realizacji to: 1. Wspieranie działań na rzecz likwidacji barier. 2. Rozwój środowiskowych i instytucjonalnych placówek opieki dziennej i całodobowej dla osób z niepełnosprawnościami oraz rozwój zasobów mieszkaniowych. 3. Rozszerzenie katalogu i poprawa jakości usług świadczonych na rzecz osób długotrwale chorych i osób z niepełnosprawnościami. 4. Budowanie świadomości społecznej na temat potencjału i potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Głównym zadaniem z obszaru rehabilitacji zawodowej jest wspieranie aktywności zawodowej i zwiększenie szans na zatrudnienie osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy.

Tab. 1 Obszary programu

L.p.	Zadania do realizacji	Realizatorzy, podmioty współpracujące	Wskaźniki
1	2	3	4
I. Rehabilitacja społeczna i przestrzeganie praw osób niepełnosprawnych			
1.	Wspieranie działań na rzecz likwidacji barier		
	1. Likwidacja barier architektonicznych	UMZ, jednostki organizacyjne Miasta, jednostki oświatowe, ZSN Sp. z o.o., NGOs, PUP, MCPR, ZDG, MZK	liczba dostosowanych budynków/liczba inwestycji
	2. Likwidacja barier w przestrzeni publicznej		liczba przedsięwzięć inwestycyjnych/remontowych / budowlanych
	3. Likwidacja barier technicznych i w komunikowaniu się		liczba przedsięwzięć inwestycyjnych/remontowych / budowlanych
	4. Likwidacja barier transportowych		liczba autobusów/busów
2.	Rozwój środowiskowych i instytucjonalnych placówek opieki dziennej i całodobowej dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasobów mieszkaniowych		
	1. Rozwój/tworzenie i modernizacja placówek	UMZ, jednostki organizacyjne Miasta, NGOs, SOSW, PSONI, KzK	liczba zmodernizowanych budynków/objektów, liczba przedsięwzięć
	Wspieranie funkcjonowania warsztatów terapii zajęciowej		liczba uczestników
	2. Zapewnienie mieszkań		liczba mieszkań dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami
	Budowa mieszkań wspomaganych/ domów pomocy społecznej		
	Budowa mieszkań w ramach rządowego programu Mieszkanie PLUS		
3.	Rozszerzenie katalogu i poprawa jakości usług świadczonych na rzecz osób długotrwale chorych i osób z niepełnosprawnościami		

	1. Wsparcie indywidualne osób z niepełnosprawnościami	UMZ, jednostki oświatowe, MCPR, KzK, PSONI,	liczba osób objętych szkoleniami
	Zajęcia rewalidacyjne		liczba dzieci, realizatorów
	Usługi asystenta		liczba osób, realizatorów
	Usługi opiekuńcze		liczba osób, realizatorów
	Rehabilitacja społeczna PFRON, pomoc społeczna, świadczenia rodzinie		liczba zrealizowanych wniosków, liczba osób
	2. Wsparcie funkcjonowania rodzin z osobą niepełnosprawną		liczba osób, które skorzystały ze wsparcia
	Opieka wytchnieniowa		
	Wczesne wspomaganie		
	Realizacja zadań wiodącego ośrodka koordynacyjno-rehabilitacyjno-opiekuńczego		
4.	Budowanie świadomości społecznej na temat potencjału i potrzeb osób z niepełnosprawnościami		
	1. Zapewnienie dostępu do informacji poprzez poradnictwo, szkolenia, kampanie informacyjne	UMZ, jednostki oświatowe, MCPR, SOSW, PPP Nr 1	liczba form
	2. Organizacja przedsięwzięć kulturalnych, sportowych, rekreacyjnych, artystycznych oraz kampanii społecznych	UMZ, Jednostki organizacyjne Miasta, NGO's, Instytucje Kultury, OSiR	liczba uczestników, liczba kampanii, liczba zrealizowanych przedsięwzięć
	Realizacja miejskiego kalendarza imprez kulturalnych		
	Cykliczna działalność stowarzyszeń		
II. Rehabilitacja zawodowa			
Wspieranie aktywności zawodowej i zwiększenie szans na zatrudnienie osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy			
	1. Realizacja usług i instrumentów rynku pracy	PUP, jednostki organizacyjne Miasta, NGO's	liczba ofert, liczba osób objętych wsparciem, liczba umów i kwota, liczba skontrolowanych miejsc pracy, liczba uczniów
	2. Poradnictwo zawodowe		
	3. Trener pracy jako wsparcie w aktywizacji zawodowej.		
	4. Organizacja staży		
	5. Wspieranie podmiotów ekonomii społecznej/Fundacje, Stowarzyszenia, KIS, CIS, ZAZ, Spółdzielnie, TUW, Przedsiębiorstwo społeczne/	PUP	liczba umów i porozumień o współpracy zawartych z PUP

Rehabilitacja społeczna i przestrzeganie praw osób niepełnosprawnych I Obszar programu

Zgodnie z ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych rehabilitacja osób niepełnosprawnych oznacza zespół działań, w szczególności organizacyjnych, leczniczych, psychologicznych, technicznych, szkoleniowych, edukacyjnych i społecznych, zmierzających do osiągnięcia, przy aktywnym uczestnictwie tych osób, możliwie najwyższego poziomu ich funkcjonowania, jakości życia i integracji społecznej.

Rehabilitacja społeczna ma na celu umożliwianie osobom niepełnosprawnym uczestnictwa w życiu społecznym i jest realizowana przede wszystkim przez:

- 1) wyrabianie zaradności osobistej i pobudzanie aktywności społecznej osoby niepełnosprawnej;
- 2) wyrabianie umiejętności samodzielnego wypełniania ról społecznych;
- 3) likwidację barier, w szczególności architektonicznych, urbanistycznych, transportowych, technicznych, w komunikowaniu się i dostępie do informacji;
- 4) kształtowanie w społeczeństwie właściwych postaw i zachowań sprzyjających integracji z osobami niepełnosprawnymi.

Zadanie 1. Wspieranie działań na rzecz likwidacji barier.

Dostępność to jeden z podstawowych warunków uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społecznym i zawodowym. Dostępna przestrzeń zarówno w najbliższym, domowym jak i publicznym wymiarze jest warunkiem bardziej samodzielnego funkcjonowania osób niepełnosprawnych. Stanowi ona o możliwości wykonywania ról społecznych i prowadzenia niezależnego życia oraz integracji społecznej. Obowiązujące w Polsce prawo budowlane zobowiązuje inwestorów i wykonawców, aby powstające obiekty były zaprojektowane uniwersalnie. Starsze budynki wymagają często remontów likwidujących bariery architektoniczne albo instalacji urządzeń i przedmiotów ułatwiających funkcjonowanie osób z niepełnosprawnościami. Ustawa o dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami z 2019 roku, nakłada na podmioty publiczne obowiązek zapewnienia dostępności architektonicznej, cyfrowej, informacyjno-komunikacyjnej, stosowania projektowania uniwersalnego i racjonalnych usprawnień jak również usuwania istniejących barier. Reasumując środowisko wolne od barier oznacza dostępność przestrzeni fizycznej, rzeczywistości cyfrowej, systemów informacyjno-komunikacyjnych, produktów, usług w taki sposób aby osoby z trudnościami funkcjonalnymi (fizycznymi, poznawczymi) mogły korzystać na zasadzie równości z innymi.

Bariery architektoniczne to wszelkie utrudnienia występujące w budynku i w jego najbliższej okolicy, które ze względu na rozwiązania techniczne, konstrukcyjne lub warunki użytkowania uniemożliwiają lub utrudniają swobodę ruchu osobom niepełnosprawnym. Likwidacja barier stanowi duże wyzwanie finansowe, a stosowanie projektowania uniwersalnego zniweluje powstawanie nowych barier.

Bariery techniczne to przeszkody wynikające z braku zastosowania odpowiednich do rodzaju niepełnosprawności, przedmiotów lub urządzeń. Likwidacja tej bariery powinna powodować sprawniejsze działanie osoby niepełnosprawnej w społeczeństwie i umożliwić wydajniejsze jej funkcjonowanie.

Bariery w komunikowaniu się to ograniczenia uniemożliwiające lub utrudniające osobie niepełnosprawnej swobodne porozumiewanie się i/lub przekazywanie informacji.

W miarę możliwości finansowych samorządu podejmowane są działania w zakresie zwiększenia dostępności do budynków urzędu miasta, jednostek organizacyjnych,

zakońców opieki zdrowotnej, placówek edukacyjnych, jednostek pomocy społecznej, miejskich instytucji kultury i obiektów sportowych.

Systematycznie, chociaż z różnym natężeniem prowadzone są inwestycje drogowe mające na celu likwidację barier w przestrzeni publicznej (obniżanie krawężników, dostosowanie istniejących i budowa nowych azyli i przejść dla pieszych).

Miejski Zakład Komunikacji w Zamościu dysponuje autobusami przystosowanymi do przewozu osób niepełnosprawnych, w miarę możliwości finansowych planuje realizację kolejnych inwestycji.

Indywidualni mieszkańcy miasta mogą korzystać ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych z dofinansowania do likwidacji barier architektonicznych i technicznych w miejscu zamieszkania.

Uczniowie niepełnosprawni w razie potrzeby mają zapewniony przewóz do szkół lub ośrodków umożliwiających realizację obowiązku szkolnego i nauki.

Nadal istnieje potrzeba dostosowywania obiektów użyteczności publicznej oraz przestrzeni publicznej. Urzędy oraz placówki związane z edukacją, ochroną zdrowia oraz organizacje działające na rzecz osób niepełnosprawnych mogą korzystać ze wsparcia finansowego Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Dla nich PFRON prowadzi Program wyrównywania różnic między regionami. W ramach Programu wyrównywania różnic między regionami środki PFRON przeznaczone są na likwidację barier w zakładach opieki zdrowotnej, urzędach i placówkach edukacyjnych w zakresie umożliwienia osobom niepełnosprawnym poruszania się i komunikowania, likwidację barier transportowych – zakup lub przystosowanie pojazdów przeznaczonych do przewozu osób niepełnosprawnych.

Zadanie 2. Rozwój środowiskowych i instytucjonalnych placówek opieki dziennej i całodobowej dla osób niepełnosprawnych.

Warunkiem „niezależnego życia” osób z niepełnosprawnościami jest odpowiednia infrastruktura miejska, placówki opieki dziennej i całodobowej zapewniające wsparcie społeczne, w których podtrzymywane i rozwijane są umiejętności niezbędne do samodzielnego funkcjonowania zgodnie z ideą deinstytucjonalizacji.

Do instytucjonalnych form wsparcia osób z niepełnosprawnościami oferujących wsparcie środowiskowe należą: specjalistyczne usługi opiekuńcze, środowiskowe domy samopomocy oraz kluby samopomocy, jak również mieszkania chronione.

Aktywizacja zawodowa realizowana jest w warsztatach terapii zajęciowej, centrach integracji społecznej, klubach integracji społecznej i za pośrednictwem powiatowych urzędów pracy.

Warsztat terapii zajęciowej jest placówką stwarzającą osobom niepełnosprawnym, niezdolnym do podjęcia pracy, możliwość aktywizacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Uczestnictwo w WTZ to codzienny pobyt w grupie uczestników pod kierunkiem instruktorów i innych specjalistów (rehabilitanci, psycholog, pielęgniarka, pracownik socjalny, trener pracy). Uczestnicy biorą udział w zajęciach z zastosowaniem technik terapii zajęciowej w ramach tzw. pracowni.

W Zamościu funkcjonują trzy warsztaty terapii zajęciowej, do których uczęszcza 147 osób niepełnosprawnych. Warsztaty Terapii Zajęciowej w Zamościu prowadzone są przez:

1) Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Inteligentalną – 52 uczestników objętych terapią w 8 pracowniach: poligraficznej, 2 krawieckich, tkacko-plastycznej, ceramicznej, stolarskiej, 2 pracowniach gospodarstwa domowego;

2) Parafię Rzymskokatolicką pw. św. Michała Archanioła – 43 uczestników objętych terapią w 8 pracowniach: gospodarstwa domowego, krawieckiej, plastycznej, poligraficznej, stolarskiej, rękodzieła, umiejętności życia codziennego, aktywności zawodowej;

3) Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym „Krok za Krokiem” – 52 uczestników objętych terapią w 10 pracowniach: gospodarstwa domowego, poligraficzno-komputerowej, animacji kulturalnej, rękodzieła artystycznego, plastyczno-modelarskiej, środowiskowo-przyrodniczej, ceramicznej, stolarsko-snyckarskiej, krawieckiej i zielarsko-pszczelarskiej”. Działalność warsztatów finansowana jest w 90% ze środków PFRON. W miarę możliwości finansowych ww. placówki dokonują modernizacji oraz poszerzają ofertę swojej działalności o nowe pracownie.

Środowiskowy Dom Samopomocy (ŚDS) jest dziennym ośrodkiem wsparcia dla dorosłych osób z zaburzeniami psychicznymi typu AB tj. dla osób chorych psychicznie (typ A) i z niepełnosprawnością intelektualną (typ B). Celem placówki jest podnoszenie jakości życia uczestników zajęć, zapewnienie wsparcia społecznego oraz podtrzymywanie i rozwijanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego funkcjonowania celem utrzymania osoby w jej środowisku i przeciwdziałania instytucjonalizacji. Każdy z uczestników posiada opracowany indywidualny plan postępowania wspierająco - aktywizującego obejmujący m.in.:

- zajęcia terapeutyczne prowadzone w pracowniach: plastycznej, gospodarstwa domowego, ogrodniczo-porządkowej, muzyczno-teatralnej, komputerowej oraz pracowni ruchu i rehabilitacji,

- rehabilitację społeczną - treningi umiejętności samoobsługi, kulinarny, higieny osobistej, budżetowy i umiejętności praktycznych, umiejętności spędzania czasu wolnego, umiejętności interpersonalnych,

- zajęcia psychoedukacyjne prowadzone przez psychiatrę.

Mieszkańcom Miasta Zamość zapewniona jest także możliwość korzystania z miejsc w ośrodkach wsparcia na terenie powiatu zamojskiego w trybie zawartych porozumień:

- ŚDS w Białobrzegach prowadzone przez Stowarzyszenie SPDN „Krok za Krokiem”; placówka przyjmuje osoby z niepełnosprawnością intelektualną, poruszające się na wózkach inwalidzkich lub wymagające stosowania komunikacji alternatywnej, Powiatowy Ośrodek Wsparcia w Krasnobrodzie, Dom dla Matek z Małoletnimi Dziećmi i Kobiet w ciąży w Łabuniach.

Na terenie miasta funkcjonuje dom pomocy społecznej dla osób z niepełnosprawnością intelektualną. Dom dysponuje 52 miejscami, w tym 2 miejscami dla dzieci i młodzieży, w dwóch budynkach: 39 miejsc przy ul. Żdanowskiej 3 (przebywają tam osoby wymagające całkowitej lub wzmożonej opieki i pielęgnacji), oraz 13 miejsc przy ul. Radzieckiej 7. Jednostka zapewnia całodobową opiekę zgodnie z obowiązującymi standardami, odpowiednie warunki bytowe, opiekuńcze i edukacyjne oraz terapię zajęciową

Od 1 stycznia 2020 roku w Zamościu funkcjonuje Centrum Integracji Społecznej. Placówka świadczy pomoc osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym, realizuje program reintegracji społecznej i zawodowej poprzez: wsparcie psychologiczne, pracę socjalną oraz udział w warsztatach przygotowujących do podjęcia pracy. Uczestnicy mogą zdobywać i poszerzać swoje umiejętności w ramach warsztatów: gastronomicznego, remontowo-budowlanego, pielęgnacji zieleni oraz porządkowo-opiekuńczego.

Na rzecz osób, które ze względu na wiek, ciężką niepełnosprawność wymagają opieki i pomocy w zaspakajaniu niezbędnych potrzeb życiowych oraz odpowiednich warunków bytowych Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym „Krok za Krokiem” realizuje inwestycję budowy mieszkań dla 28 osób z niepełnosprawnościami, głównie

z niepełnosprawnościami sprzężonymi, które potrzebują wsparcia w codziennym funkcjonowaniu i wymagają usług świadczonych przez instytucję całodobowej opieki.

Dodatkowo potrzebę budowy mieszkań chronionych zgłoszone zostało również przez Zamojskie Stowarzyszenie Ochrony Zdrowia Psychicznego. Mieszkanie chronione ma zapewniać warunki do samodzielnego funkcjonowania w środowisku, w integracji ze społecznością lokalną – oznacza to, że osoba tam mieszkająca powinna mieć możliwość uczestniczenia w życiu społecznym, kontynuowania nauki, aktywizacji zawodowej, podjęcia pracy. Kierowane wsparcie w wykonywaniu codziennych obowiązków połączone z treningiem umiejętności społecznych ma prowadzić do częściowego bądź całkowitego usamodzielnienia.

Zadanie 3. Rozszerzenie katalogu i poprawa jakości usług świadczonych na rzecz osób długotrwale chorych i osób z niepełnosprawnościami.

Osoby niepełnosprawne wymagające opieki mogą korzystać z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych. Usługi opiekuńcze oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi w miejscu zamieszkania świadczone są przez pracowników Polskiego Czerwonego Krzyża, w ramach zadania zleconego przez Miasto Zamość. Usługi opiekuńcze są formą pomocy skierowaną do osób w podeszłym wieku, niepełnosprawnych, wymagających pomocy osób innych w pielęgnacji i w czynnościach dnia codziennego. Usługi opiekuńcze, to pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, podstawowej opieki higienicznej i pielęgnacji zalecanej przez lekarza oraz zapewnienie kontaktów z otoczeniem.

W celu rozszerzenia katalogu usług na rzecz osób z niepełnosprawnościami planowana jest kontynuacja realizacji opieki wytchnieniowej oraz usług asystenckich finansowanych ze środków państwowego funduszu celowego pn. Fundusz Solidarnościowy.

Opieka wytchnieniowa to wsparcie adresowane do członków rodzin lub opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad dziećmi z orzeczeniem o niepełnosprawności oraz osobami ze znacznym stopniem niepełnosprawności oraz orzeczeniami równoważnymi poprzez możliwość uzyskania doraźnej, czasowej pomocy. Opieka wytchnieniowa ma za zadanie odciążać opiekunów m.in. poprzez zapewnienie im wsparcia w wykonywaniu dodatkowych obowiązków lub zapewnienie zastępstwa, dzięki któremu opiekunowie zyskują czas dla siebie.

Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej to forma wsparcia osób niepełnosprawnych w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym. Usługi świadczone przez asystentów mają na celu poprawę jakości życia osób niepełnosprawnych, umożliwić im jak najbardziej niezależne życie oraz motywować do podejmowania aktywności poprzez zaangażowanie w wydarzenia społeczne, kulturalne i sportowe.

W latach 2022-2026 kontynuowane będzie również wsparcie finansowe dedykowane mieszkańcom Zamościa, posiadającym orzeczenie o niepełnosprawności. Rodzaje dofinansowań udzielanych ze środków PFRON: uczestnictwa w turnusie rehabilitacyjnym, zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych, usługi tłumacza migowego lub tłumacza – przewodnika, dofinansowanie pobytu dziecka w przedszkolu, dofinansowanie do pokrycia kosztów kształcenia na poziomie wyższym.

Wczesne wspomaganie rozwoju dzieci realizowane jest przez Wiodący Ośrodek Koordynacyjno-Rehabilitacyjno-Opiekuńczy (WOKRO), jak również PSONI i KzK. Wczesnym wspomaganie mogą być objęte dzieci od momentu wykrycia niepełnosprawności do rozpoczęcia edukacji w szkole. Podstawą udzielenia wsparcia jest

posiadanie opinii o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju, wydane przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną. Wiodący Ośrodek Koordynacyjno-Rehabilitacyjno-Opiekuńczy (WOKRO) został utworzony przy Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Zamościu dla rodzin i dzieci z terenu miasta Zamościa w ramach rządowego programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”. WOKRO realizuje następujące zadania:

- udziela rodzicom specjalistycznej informacji dotyczącej problemów rozwojowych dziecka,
- wskazuje właściwe dla dziecka i jego rodziny formy kompleksowej, specjalistycznej pomocy rehabilitacyjnej, fizjoterapeutycznej, psychologicznej, pedagogicznej, logopedycznej,
- wskazuje jednostki udzielające specjalistycznej pomocy dzieciom,
- organizuje wczesne wspomaganie rozwoju dziecka,
- koordynuje korzystanie z usług specjalistów dostępnych na obszarze powiatu.

Zadanie 4. Budowanie świadomości społecznej na temat potencjału i potrzeb osób z niepełnosprawnościami

Dostęp do informacji jest istotnym narzędziem do budowania świadomości społeczeństwa, w tym na poziomie rodziny. Niezbędne jest zarówno „edukowanie społeczeństwa” poprzez przekazy medialne promujące pozytywny wizerunek osoby z niepełnosprawnością, prowadzenie akcji promujących, budujących nastawienie społeczne, otwartość społeczną jak również organizację przedsięwzięć kulturalnych, sportowych i artystycznych o charakterze ogólnodostępnym i nieodpłatnym.

Poradnictwo jest także formą edukacji. Specjalistyczne poradnictwo: prawne, psychologiczne, lekarza psychiatry, prowadzone jest w Ośrodku Interwencji Kryzysowej w Zamościu oraz przez organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych. Wsparcie psychologiczne świadczone jest również w punkcie specjalistycznego poradnictwa w MCPR. Każdy, kto nie jest w stanie ponieść kosztów odpłatnej pomocy prawnej, może skorzystać z oferty nieodpłatnej pomocy prawnej świadczonej w dwóch punktach na terenie Zamościa oraz punktu nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego. Porady świadczone są przez adwokatów, radców prawnych i doradców obywatelskich. Zadanie to koordynowane jest przez Wydział Spraw Obywatelskich i Zarządzania Kryzysowego Urzędu Miasta Zamość. Poradnia psychologiczno - pedagogiczna świadczy pomoc psychologiczno-pedagogiczną. Realizuje zadania w pięciu działach w formie (diagnozy, terapii małego dziecka, ucznia z trudnościami w nauce, trudności wychowawcze, terapii logopedycznej, orientacji szkolnej i zawodowej).

Ograniczona możliwość uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami w życiu kulturalnym i społecznym powoduje poczucie dyskryminacji i bezradności. Miejskie instytucje kultury organizują i finansują różnego rodzaju przedsięwzięcia artystyczne o charakterze ogólnodostępnym i nieodpłatnym. Wydział Oświaty oraz Wydział Kultury i Sportu odpowiadają za współorganizację imprez sportowych na terenie miasta oraz zlecanie zadań w trybie otwartych konkursów ofert w zakresie organizacji przedsięwzięć kulturalnych, sportowych i artystycznych. Osoby niepełnosprawne uczestniczą w różnych imprezach sportowych, turystycznych, rekreacyjnych, w różnego rodzaju piknikach, wycieczkach, zawodach sportowych organizowanych przez Miasto jak i stowarzyszenia działające na rzecz osób niepełnosprawnych.

Zadania na rzecz osób niepełnosprawnych w Zamościu realizuje wiele instytucji, w tym wydziały i jednostki organizacyjne Urzędu Miasta Zamość oraz organizacje

pozarządowe, w obszarze poradnictwa, opieki, edukacji, rehabilitacji społecznej i zawodowej. W Zamościu prężnie działają:

- Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym „Krok za Krokiem”,
- Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Zamościu,
- Stowarzyszenie na Rzecz Integracji z Dziećmi i Młodzieżą Niepełnosprawną „Wszyscy Razem”,
- Stowarzyszenie Ruch Osób Niepełnosprawnych „FENIKS”,
- Zamojskie Stowarzyszenie Ochrony Zdrowia Psychicznego,
- Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Rehabilitacji i Pomocy Poszkodowanym w Wypadkach Komunikacyjnych,
- Polski Związek Niewidomych,
- Polskie Stowarzyszenie Diabetyków,
- Katolickie Stowarzyszenie „Służba Człowiekowi”,
- Polskie Towarzystwo Laryngektomowanych,
- Stowarzyszenie Klub Kobiet po Leczeniu Raka Piersi „AMAZONKI”,
- Stowarzyszenie Osób ze Stwardnieniem Rozsianym,
- Stowarzyszenie Zamojskie Centrum Wolontariatu.

Rehabilitacja zawodowa II Obszar programu

Osoba niepełnosprawna może być zarejestrowana w Powiatowym Urzędzie Pracy jako:

- bezrobotna – to osoba, która posiada ustaloną niepełnosprawność, jest osobą niezatrudnioną i niewykonującą innej pracy zarobkowej, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia co najmniej w połowie pełnego wymiaru czasu pracy oraz spełnia warunki określone w art. 1 ust. 1 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

- poszukująca pracy – to osoba, która oprócz ustalonej niepełnosprawności jest zdolna i gotowa do podjęcia zatrudnienia co najmniej w połowie pełnego wymiaru czasu pracy, ale nie spełnia warunków określonych w art. 1 ust. 1 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy umożliwiających uzyskanie statusu osoby bezrobotnej.

Powiatowy Urząd Pracy realizuje działania w oparciu o ustawę z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz ustawę o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Osoba z orzeczonym stopniem niepełnosprawności, która jest zdolna do podjęcia zatrudnienia w co najmniej połowie wymiaru czasu pracy, posiadająca status bezrobotnego może skorzystać ze wszystkich usług urzędu pracy i instrumentów przewidzianych dla osoby bezrobotnej (szkoleń, stażu, prac interwencyjnych, przygotowania zawodowego dorosłych, badań lekarskich lub psychologicznych, o których mowa w art. 2 ust. 3 ustawy o promocji, zwrotu kosztów, o których mowa w art. 45 ust. 1, 2 i 4 ustawy o promocji, finansowania kosztów, o których mowa w art. 45 ust. 3 ustawy o promocji, studiów podyplomowych, szkoleń na podstawie trójstronnych umów szkoleniowych zawieranych pomiędzy starostą, pracodawcą i instytucją szkoleniową, bonu na zasiedlenie, bonu szkoleniowego, bonu stażowego).¹

Zgodnie z art. 35a ustawy Powiatowy Urząd Pracy w Zamościu realizuje m.in. zadania:

- pośrednictwo pracy i poradnictwo zawodowe dla osób niepełnosprawnych, ich szkolenie

¹ Art. 11 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych

- oraz przekwalifikowanie,
- przyznawanie jednorazowo środków na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej,
 - zwrot kosztów poniesionych przez pracodawcę wynikających z zatrudnienia osób niepełnosprawnych,
 - zwrot kosztów poniesionych przez pracodawcę w związku z wyposażeniem lub doposażeniem stanowisk pracy,
 - finansowanie kosztów szkolenia osób niepełnosprawnych,
 - doradztwo organizacyjno-prawne i ekonomiczne w zakresie działalności gospodarczej lub rolniczej podejmowanej przez osoby niepełnosprawne,
 - współpraca z właściwym terenowo inspektorem pracy w zakresie oceny i kontroli miejsc pracy osób niepełnosprawnych.

Ponadto, osoba niepełnosprawna zarejestrowana w powiatowym urzędzie pracy jako bezrobotna może również korzystać z następujących usług i instrumentów rynku pracy określonych w ustawie o promocji:

- 1) pośrednictwo pracy
- 2) poradnictwo zawodowe
- 3) organizacja szkoleń, w tym w ramach bonu szkoleniowego
- 4) prace interwencyjne
- 5) roboty publiczne
- 6) prace społecznie użyteczne
- 7) refundacja kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy
- 8) jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej
- 9) bon na zasiedlenie
- 10) bon zatrudnieniowy
- 11) dofinansowanie do wynagrodzeń dla osób powyżej 50. roku życia
- 12) przygotowania zawodowego dorosłych
- 13) badań lekarskich lub psychologicznych, o których mowa w art. 2 ust. 3 ustawy o promocji
- 14) zwrotu kosztów, o których mowa w art. 45 ust. 1, 2 i 4 ustawy o promocji
- 15) finansowania kosztów, o których mowa w art. 45 ust. 3 ustawy o promocji

Dla osób niepełnosprawnych posiadających status poszukujących pracy przewidziane są usługi i instrumenty rynku pracy finansowane ze środków PFRON. Instrumenty te są adresowane bezpośrednio do osób niepełnosprawnych, jak też do ich pracodawców. Pracodawcy zatrudniający osobę z orzeczoną stopniem niepełnosprawności mogą uzyskać:

- 1) Dofinansowanie do zatrudnienia osoby bezrobotnej.
- 2) Refundację kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy.
- 3) Dofinansowanie do szkolenia pracownika w ramach Krajowego Funduszu Szkoleniowego.
- 4) Zwrot kosztów zatrudnienia pracownika pomagającego pracownikowi niepełnosprawnemu w pracy.
- 5) Zwolnienie z wpłat na PFRON.
- 6) Refundację części wynagrodzenia lub składek na ubezpieczenia społeczne.

Osoby niepełnosprawne podejmujące i prowadzące działalność gospodarczą lub rolniczą mają możliwość uzyskania jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej.

Powiatowy Urząd Pracy dodatkowo aplikuje o środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych przeznaczonych na finansowanie zadań ustawowych z zakresu rehabilitacji zawodowej.

IV. Zadania do realizacji/harmonogram 2022-2026.

Harmonogram zawiera tabelaryczne zestawienie działań zaplanowanych do realizacji w rozbiciu na obszary, zadania i projekty. Lista projektów zawarta w Harmonogramie to plan działań zgłoszony przez dyrektorów wydziałów Urzędu Miasta i jednostek organizacyjnych Miasta, organizacji pozarządowych i instytucji działających na rzecz osób niepełnosprawnych. Harmonogram nie stanowi katalogu zamkniętego i może być uzupełniany poprzez wprowadzenie nowych projektów oraz aktualizowany poprzez wprowadzenie zmian w oparciu o dodatkowe dane uzyskane w trakcie wdrażania lub monitorowania projektów znajdujących się już w Harmonogramie.

Tabela 2. Harmonogramu „Samorządowego programu działań na rzecz osób niepełnosprawnych Miasta Zamość na lata 2022-2026”

L.p.	Działania /sposób realizacji / Nazwa projektu i czas realizacji	Wskaźniki	Realizatorzy
1	2	3	4
I. Rehabilitacja społeczna i przestrzeganie praw osób niepełnosprawnych			
1.	Wspieranie działań na rzecz likwidacji barier		
1. Likwidacja barier architektonicznych			
1	Likwidacja barier architektonicznych w placówkach edukacyjnych zlokalizowanych na terenie Miasta Zamość.	liczba budynków	placówki oświatowe
	1. Wymiana windy w budynku Ośrodka Rehabilitacyjno - Edukacyjno-Wychowawczego. Realizacja 2022-2024. 2. Likwidacja barier w łazienkach i na korytarzach w budynku OREW. Realizacja 2022-2024.	1	OREW/PSONI
	Budowa windy w PM Nr 15, ZSP Nr 1-(2023r.), SP Nr 2 - (2023-2024), II LO , III LO, BM Nr 1, BM Nr 2, SP Nr 10 z OI -(2022-2025).	8	WO
	Budowa podjazdu/pochylni przystosowanej dla osób niepełnosprawnych : PM Nr 14, PM Nr 15 -2022 r., PM Nr 8, ZSP Nr 1-2023 r., II LO - 2023-2025.	5	WO
	Wykonanie w BM Nr 1 wejścia głównego od strony południowej z uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych ruchowo. Czas realizacji 2022-2025.	1	BM Nr 1
	Dostosowanie budynku PPP Nr 1 do potrzeb osób niepełnosprawnych ruchowo.	1	PPP Nr 1
	Budowa miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych: PM Nr 15-2022 r., PM Nr 10-2023 r.	2	WO
	Likwidacja barier architektonicznych w budynku przychodni Partyzantów 5, siedzibie Zamojskiego Stowarzyszenia Ochrony Zdrowia Psychicznego	1	UMZ
	Likwidacja barier architektonicznych na chodnikach i przejściach dla pieszych przy SOSW ul. Śląska 45A, budowa zatoki dla BUS-ów, budowa parkingu, chodników. Zwiększenie dostępności infrastruktury drogowej dla osób z niepełnosprawnościami. Czas realizacji 2023 r.		SOSW
2	Likwidacja barier architektonicznych w urzędach i jednostkach podległych	liczba budynków	PUP
	Budowa windy osobowej wraz z szybem zewnętrznym w budynku przychodni i administracji przy ul. Kilińskiego 4, 2022-2023	liczba wind	ZSN Sp. z o.o.
	Wymiana windy szpitalnej z obsługowej na bezobsługową w budynku Oddziału Medycyny Paliatywnej oraz ZOL, 2024-2025	liczba wind	ZSN Sp. z o.o.

3	Likwidacja barier architektonicznych w jednostkach systemu pomocy społecznej oraz systemu pieczy zastępczej	liczba budynków	MCPR, UMZ
4	Likwidacja barier architektonicznych w miejscu zamieszkania osoby niepełnosprawnej	liczba przedsięwzięć	MCPR
2.	Likwidacja barier w przestrzeni publicznej	liczba rodzaj przedsięwzięć	
	Likwidacja barier na chodnikach i przejściach dla pieszych oraz wykonanie miejsc postojowych dla osób niepełnosprawnych na terenie szpitala	liczba dostosowanych chodników, przejść, miejsc postojowych	ZSN Sp. z o.o.
	Likwidacja barier na chodnikach i przejściach dla pieszych. Zwiększenie dostępności infrastruktury drogowej dla osób niewidomych. Zmniejszenie barier na przystankach i zatkach autobusowych.	liczba dostosowanych chodników, przejść (18-43 przedsięwzięć/rok)	ZDG
3.	Likwidacja barier technicznych i w komunikowaniu się		
1	Zapewnienie aplikacji wspomagającej komunikację umożliwiającą osobom z niepełnosprawnością kontakt z urzędem - aplikacja "Tłumacza Migam"	liczba programów	PUP
2	Zakup programów komputerowych Mówik Print dla dzieci z niepełnosprawnością ruchową i nie komunikujących się werbalnie do budowania książek do komunikacji. Czas realizacji 2022-2023.		SOSW
3	Wsparcie w zakupie programów komputerowych TOBII do komunikacji dla dzieci z niepełnosprawnością ruchową i nie komunikujących się werbalnie np. z zespołem Rett. - programu MÓWIK wraz z oprzyrządowaniem dla wychowanków OREW i uczestników WTZ		PSONI
4	Zakup programów do komunikacji alternatywnej: np. Boardmaker Speaking Dynamically Pro		PPP Nr 1
5	Zapewnienie dostępności cyfrowej i komunikacyjnej w budynkach. Wprowadzenie dodatkowych oznaczeń dla osób niepełnosprawnych we wnętrzu budynku (np. ostrzegawcze oznaczenie stopni schodów, ścieżki naprowadzające).	liczba budynków	UMZ
4.	Likwidacja barier transportowych		
1	Zakup autobusów niskopodłogowych. Zakup w ramach wniosku o dofinansowanie przedsięwzięcia pn: "Zakup autobusów elektrycznych oraz budowa niezbędnej infrastruktury dla obsługi zielonego transportu publicznego w Mieście Zamościu oraz gminach ościennych" termin zakończenia przedsięwzięcia: 31.12.2023 r.	liczba autobusów 14	MZK
2	Likwidacja barier transportowych dla indywidualnych wnioskodawców (dofinansowanie kursu jazdy, zakupu oprzyrządowania do samochodu)	liczba osób	MCPR
3	Realizacja zadania w zakresie dowożenia dzieci niepełnosprawnych z terenu Miasta Zamość uczęszczających do szkół w celu spełniania obowiązku szkolnego.	liczba dzieci	WO
4	Zakup pojazdu sanitarnego/ ambulansu z noszami oraz krzesełkiem do transportu pacjentów niepełnosprawnych ruchowo 2023-2024	liczba pojazdów	ZSN Sp. z o.o.

5	Zakup busa przystosowanego do potrzeb osób niepełnosprawnych (niskopodłogowych) na potrzeby SOSW.		SOSW
6	Wymiana taboru samochodów przeznaczonych do dowozu dzieci i osób dorosłych z niepełnosprawnością do szkół i ośrodków pobytu dziennego - zakup samochodów	liczba autobusów/busów	
	Zakup 9-osobowego mikrobusa przystosowanego do przewozu osób na wózkach na rzecz Domu Pomocy Społecznej	1	Służba Czerwonych
	Zakup autobusu przystosowanego do przewozu osób na wózkach na rzecz Warsztatu Terapii Zajęciowej „Krok za Krokiem”	1	KzK
	Zakup 2 autobusów przystosowanych do przewozu osób na wózkach na rzecz Zespołu Niepublicznych Szkół Specjalnych „Krok za Krokiem”	2	KzK
	Zakup autobusu przystosowanego do przewozu osób na wózkach na rzecz Ośrodka Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczego.	3 autobusy	PSONI
2.	Rozwój środowiskowych i instytucjonalnych placówek opieki dziennej i całonocnej dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasobów mieszkaniowych		
2.	1. Rozwój/tworzenie i modernizacja placówek		
1	Wspieranie funkcjonowania warsztatów terapii zajęciowej prowadzonych przez: 1) Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną Koło w Zamościu 2) Parafię Rzymokatolicką pw. św. Michała Archanioła 3) Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym "Krok za Krokiem"	liczba uczestników	MCPR, UMZ
2	Rozszerzenie działalności/funkcjonowania wtz - zwiększenie liczby uczestników	60	PSONI
3	Przebudowa i remont obiektów infrastruktury usług społecznych w mieście Zamościu	liczba obiektów	WRMiFZ
4	Budowa bloku rehabilitacyjno-sportowego w SOSW.	liczba obiektów	SOSW, WliZP
5	Doposażenie gabinetu do integracji sensorycznej.	liczba zakupionych pomocy dydaktycznych	SOSW
6	Rozwój Centrum Zdrowia Psychicznego	liczba obiektów	ZSOZP, UMZ
7	Modernizacja i dostosowanie budynków PSONI Koło w Zamościu przy ul. Orlicz Dreszera 14 i Orlicz Dreszera 10 do potrzeb osób niepełnosprawnych. Poszerzenie oferty terapii.	2	PSONI
8	1. Przystosowanie/rozbudowa budynku przy ul. Peowiaków 6a 2. Rozwijanie infrastruktury Centrum Aktywności Społecznej w Zamościu (ul. Kilińskiego 42/19)	liczba budynków	KzK

2. Zapewnienie mieszkań			
1	Mieszkania chronione dla osób niepełnosprawnych psychicznie	liczba mieszkań	UMZ, ZSOZP
2	Budowa mieszkań wspomaganych, ul. Kresowa 24	liczba mieszkań	KzK
3	Budowa mieszkań czynszowych w ramach rządowego programu "Mieszkanie +" z uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych Budowa 6 bloków mieszkalnych wielorodzinnych przy ul. Parkowej w Zamościu. Budynki w trakcie realizacji - termin oddania do użytku - VI 2022 r.	liczba mieszkań (6) /miejsc parkingowych (17 szt.)	WRMiFZ
3.	Rozszerzenie katalogu i poprawa jakości usług świadczonych na rzecz osób długotrwale chorych i osób z niepełnosprawnościami		
1.	Wsparcie indywidualne osób z niepełnosprawnościami		
	Asystent/indywidualny asystent dostępności/trener samodzielności/opiekun osoby niepełnosprawnej (wszystkich niepełnosprawności zgodne z zapotrzebowaniem). Czas realizacji 2022-2026.	liczba osób	KzK, PSONI, MCPR
	Zajęcia rewalidacyjne.	liczba osób	placówki oświatowe
	Wsparcie funkcjonowania rodzin z osobą niepełnosprawną, poprzez ofertę usług świadczonej w miejscu zamieszkania rodziny	liczba form/osób	KzK, MCPR, PCK
	Wsparcie osób z niepełnosprawnościami/ Realizacja zadań z zakresu rehabilitacji społecznej, pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych	liczba osób	MCPR, NGO's, PSONI,
2.	Wsparcie funkcjonowania rodzin z osobą niepełnosprawną		
	Realizacja zadań wiodącego ośrodka koordynacyjno-rehabilitacyjno-opiekuńczego.	liczba osób	SOSW
	Działania wspomagające rodziny dzieci objętych wczesnym wspomaganie rozwoju.	liczba osób	PPP Nr 1, SOSW, KzK, PSONI
	Opieka wytechniowa.	liczba osób	PSONI, KzK, MCPR
4.	Budowanie świadomości społecznej na temat potencjału i potrzeb osób z niepełnosprawnościami.		
1.	Zapewnienie dostępu do informacji poprzez poradnictwo, szkolenia, kampanie informacyjne		

Prowadzenie poradnictwa, szkoleń		liczba form/porad/ osób	MCPR, NGO's, SOSW, PPP nr 1, PSONI
	Nieodpłatne poradnictwo prawne i obywatelskie. Czas realizacji 01.01.2022 r.- 31.12.2022 r. Poradnictwo świadczone w dwóch punktach nieodpłatnej pomocy prawnej oraz punkcie nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego usytuowanych na terenie m. Zamość. Porady są świadczone przez adwokatów, radców prawnych i doradców obywatelskich.	liczba osób	NGO's, UMZ placówki oświatowe, Instytucje Kultury, OSiR, WKiS Jednostki organizacyjne Miasta, NGO's, NGOs PSONI, KzK
2	Organizacja przedsięwzięć kulturalnych, sportowych, rekreacyjnych, artystycznych oraz kampanii społecznych.		
	Realizacja miejskiego kalendarza imprez kulturalnych.		
	Cykliczna działalność stowarzyszeń.		
	1. Cykliczne spotkania czwartkowe 2. Organizacja spotkań okolicznościowych m.in.. Tusty czwartek, Międzynarodowy Dzień Kobiet, Spotkanie Wielkanocne. Spotkanie na grobach, Spotkanie opłatkowe 3. Obchody: Dzień chorego, Ogólnopolskie obchody dnia diabetyka 4. Organizacja wycieczek integracyjnych.	liczba osób/liczba przedsięwzięć	PSD
	Coroczna organizacja imprez wyjazdowych umożliwiająca poznanie atrakcji turystycznych, kulturalnych innych regionów w Polsce	liczba osób (ok. 30)	Amazonki
	1. Promocja zdrowia-profilaktyka-kontakt z młodzieżą ze szkół Miasta Zamość 2. Zabezpieczenie ciągłych zabiegów drenażu limfatycznego dla kobiet z obrzękiem limfatycznym.	2 projekty/rok (ok.120 osób)	Amazonki
	1. Organizacja i realizacja Integracyjnych Rajdów po Roztoczu. 2. Organizacja i realizacja imprez o charakterze turystycznym i krajoznawczym	Liczba uczestników (15), 2 imprezy/rok	Feniks
II. Rehabilitacja zawodowa. Wspieranie aktywności zawodowej i zwiększenie szans na zatrudnienie osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy			
1. Realizacja usług i instrumentów rynku pracy			
	Liczba ofert pracy skierowanych do osób z niepełnosprawnościami bezrobotnych i poszukujących pracy	liczba ofert	PUP
	Liczba osób z niepełnosprawnością poszukujących pracy zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy	liczba osób	PUP
	Liczba osób z niepełnosprawnością bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy	liczba osób	PUP
	Realizacja usług i instrumentów rynku pracy zgodnie z ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych	liczba osób	PUP

	Zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy osoby z niepełnosprawnością	liczba umów i kwota	PUP
	Zwrot kosztów zatrudnienia lub szkolenia pracowników z niepełnosprawnościami	liczba umów i kwota	PUP
	Zwrot dodatkowych kosztów dla osoby zatrudniającej osobę z niepełnosprawnością	liczba umów i kwota	PUP
	Przyznawanie jednorazowej pomocy na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej lub na wkład do spółdzielni socjalnej	liczba umów i kwota	PUP
	Współpraca z inspektorem pracy w zakresie oceny i kontroli miejsc pracy osób z niepełnosprawnościami	liczba skontrolowanych miejsc pracy	PUP
2. Poradnictwo zawodowe			
1	Liczba i rodzaj działań z zakresu pośrednictwa pracy i poradnictwa zawodowego dla osób z niepełnosprawnościami, ich szkolenia i przekwalifikowania	liczba osób	PUP
2	Aktywizacja zawodowa młodzieży - indywidualne badania związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu, poradnictwo.	liczba uczniów	PPP Nr 1
3. Trener pracy jako wsparcie w aktywizacji zawodowej			
1	1. Trener pracy jako wsparcie w aktywizacji zawodowej 2. Szkolenia dla osób z niepełnosprawnością wspierające ich aktywność zawodową	liczba form/osób	KzK
4. Organizacja staży pracy.			
1	Organizacja staży - nabywanie przez osoby bezrobotne niepełnosprawne umiejętności praktycznych do wykonywania pracy przez wykonywanie zadań w miejscu pracy bez nawiązywania stosunku pracy z pracodawcą	liczba osób	PUP
2	Organizacja staży zawodowych dla absolwentów Zespołu Niepublicznych Szkół Specjalnych „Krok za krokiem” w Zamościu	liczba osób	KzK
5. Wspieranie podmiotów ekonomii społecznej/Fundacje, Stowarzyszenia, KIS, CIS, ZAZ, Spółdzielnie, TUV, Przedsiębiorstwo społeczne/			
1	Umowy i porozumienia o współpracy zawarte z Powiatowym Urzędem Pracy w Zamościu	liczba umów i porozumień o współpracy zawartych z PUP	PUP

Wykaz skrótów

Amazonki	Stowarzyszenie Kobiet po Leczeniu Raka Piersi „Amazonki”
BM Nr 1	Bursa Międzyszkolna nr 1
CAS	Centrum Aktywizacji Społecznej
CIS	Centrum Integracji Społecznej
Feniks	Stowarzyszenie Ruch Osób Niepełnosprawnych FENIKS
II LO	II Liceum Ogólnokształcące
KIS	Klub Integracji Społecznej
KZ	Książnica Zamojska
MZK	Miejski Zakład Komunikacji
MCPR	Miejskie Centrum Pomocy Rodzinie w Zamościu
OREW	Ośrodek-Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy
OSiR	Ośrodek Sportu i Rekreacji
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
PCK	Polski Czerwony Krzyż
PSD	Polskie Stowarzyszenie Diabetyków Oddział Wojewódzki w Lublinie Koło terenowe w Zamościu
PSONI	Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Inteligentalną Koło w Zamościu
PPP Nr 1	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Nr 1 w Zamościu
PUP	Powiatowy Urząd Pracy w Zamościu
PM Nr 15	Przedszkole Miejskie Nr 15
Służba Człowiekowi	Katolickie Stowarzyszenie „Służba Człowiekowi”
SOSW	Specjalny Ośrodek Szkolno - Wychowawczy
KzK	Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym "Krok za Krokiem" w Zamościu
NGOs	Struktury powstałe w wyniku inicjatyw obywatelskich
NZOZ	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej
SP Nr 10 z OI	Szkoła Podstawowa nr 10 z Oddziałami Integracyjnymi
SP Nr 2	Szkoła Podstawowa Nr 2
SP Nr 4	Szkoła Podstawowa Nr 4
SP Nr 6	Szkoła Podstawowa Nr 6
ŚDS	Środowiskowy Dom Samopomocy
TUW	Towarzystwo Ubezpieczeń Wzajemnych
UMZ	Urząd Miasta Zamość
WTZ	Warsztat terapii zajęciowej
WliZP	Wydział Inwestycji i Zamówień Publicznych Urzędu Miasta Zamość
WKiS	Wydział Kultury i Sportu Urzędu Miasta Zamość
WO	Wydział Oświaty Urzędu Miasta Zamość
WOKRO	Wiodący Ośrodek Koordynacyjno-Rehabilitacyjno-Opiekuńczy
WRMiFZ	Wydział Rozwoju Miasta i Funduszy Zewnętrznych Urzędu Miasta Zamość
SO-ZK	Wydział Spraw Obywatelskich i Zarządzania Kryzysowego Urzędu Miasta Zamość
ZAZ	Zakład Aktywności Zawodowej
ZDG	Zarząd Dróg Grodzkich
ZDK	Zamojski Dom Kultury
ZSN Sp. z o.o.	Zamojski Szpital Niepubliczny Sp. z o.o.
ZSOZP	Zamojskie Stowarzyszenie Ochrony Zdrowia Psychicznego
SP Nr 4 z OI	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 4 z Oddziałami Integracyjnymi